

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъээзет

ЕгъашІэм тыгу ильыщт

Советскэ Союзым и Лыхъужъэу Андырхьое Хъусен къызыхъугъэр ильэси 100 зэрэхъугъэм фэгъэхыгъэ мэфэкі һофтхабзэ Шэуджэн районым щылагъ.

Аш хэлэхъагъэх АР-м культурэмкэ иминистрэу Аулъэ Юрэ, Шэуджэн районым ипашэу Аулъэ Рещидэ, Урысыемкэ һофшэным и Лыхъужъэу, Адыгейм, Къэбэртэе-Бэлькъарым, Къэрэшее-Щэрджэсүм янароднэ тхаклоу Мэцбэшэ Исхъакъ, АР-м иветеранхэм я Совет ипашэу Къоджэ Аслъан, Краснодар краим къикыгъэ

лыхъо купыр, Лыхъужъым илахъилхэр, нэмыйкхэри.

Заор зыщыгъэ ильесир анахь чыжъэу зэклеклыагъэми, тарихъыр цыифхэм агу ильыщт. Лыхъужъынгъэу тидзэклолхэм зэрахъагъэр тщигъупшэрэп, ахэри непи къытхэтых.

Хъакъехэм закынтигъазээз, Анырхьое Хъусен агъэльяппэу һофтхабзэм къызэрекло-

лагъехэмкэ зэрафэрэзэр районым ипащэ къыуагъ. Лыхъужъым зэрэргүшхөхэрэ, аш ишлэжь зэрагъэлъаплэрэрг игушил къыхигъэшыгъ.

— Тарихъыр зэрэтшмыгъупшэштээр, мамырныгъэр къитфэзыухумэгъэ лыхъужъхэрэтуг зэрилтыштхэр таубытагъэхэлъэу къесэло, — къыуагъ аш.

Адыгэ Республикэм и Лы-

шхъэу Къумпыл Мурат ыцлекіэ къэзэрэугои гъэхэм Аулъэ Юрэ шүүфэс арихыгъ. Мы ильесир къызэрхэштээр — Хэгъэгу зэошхом Теклоныгъэр къызышдахыгъэр ильэс 75-рэ зэрэхъурэрг къыуагъ. Анырхьое Хъусен къызашлагъэр маклэ, ауар цыифхэм агу къызэринэжыгъэр, ишлэжь зэрагъэлъаплэрэ министрэм къыхигъэшыгъ.

— Заор къызежээм ильэс 11 суныбжыгъ, — къелуватэ Мэцбэшэ Исхъакъ. — Теклоныгъэм фэгъэхыгъэ митингэу шылахъэри суну къинэжыгъ. Аш сункызыекыжым апэрэу усэр стхыгъагъэ. «Теклоныгъ» аш сунзэрэдхагъэр. А мафэм къынщегъэжыгъэу литературам сунчызэнгъэ еспхыгъ. Аныр-

хъое Хъусенэ фэгъэхыгъэ поэмэу стхыгъэм лытэнэнгъэу фысиэр къыщислотыкыгъ.

һофтхабзэм къеклоллагъэхэр къэгүшыгъагъэх. Ахэм Анырхьое Хъусенэ ишызэнгъэ гъогу къалогъ, Лыхъужъыр агу зэрилтыр къыхагъэшыгъ. Тхэнэрын зиклэсэгъэ Анырхьое Хъусенэ икъэлэмпэе къыпкыгъэхэх тхыгъэхэм къатагушигъэх. Ильэс 14 ыныбжьэу апэрэ усэр зэритгыгъагъэр къалогъ. Апэрэ тхыгъэм, нэмыйк усэхэми нэужум къяджагъэх.

Режиссер цэрийо Емкүж Анзор Анырхьое Хъусенэ фэгъэхыгъэ фильмэу таирхыгъэм һофтхабзэм къеклоллагъэхэр епллыгъэх.

Гъонэжыкъо Сэтэнай.

Электроэнергиер аIЭкIигъэхъанэу ригъэжъагъ

Жыбыгъэм иамалкэ һоф зышээрэ станцие анахь инэу Урысыем итэм электроэнергиер къытынэу ыкли аIЭкIигъэхъанэу ригъэжъагъ. Корпорациеу «Росатомым» хэхъэрэ компаниеу «Новавинд» зыфиорэм ыухыгъэ апэрэ проектишхо хуугъэ жыбыгъэм иамалкэ һоф зышээрэ станциеу республикэм щагъэпсыгъэр.

Жыбыгъэм ыклиуачэ къызфа-
гъэфедээзэ энергетикэм ылъэ-
ныкъокэ шыольтырым хэхъо-
ныгъэ эшийнным мыр фэйоры-
шэ. Үпшьэкэ къызэрхэдгээ-
щыгъэу, мы проектир апэу
зыщахъэцэлгээ Адыгейр ары.
Жыбыгъэмкэ энергие къэзыты-
рэ пкыгъо 60 агъэуцугъ, ахэм
аклычэ АМти 150-рэ мэхъу.
УФ-м промышленностымкэ
ыкли сатыумкэ и Министерстве
къызэртырэмкэ, псэуальэм
щагъэуцугъэ оборудованием
«илокализация» процент 65-м

клахъэ, а пчагъээр процент 80 — 85-м нагъэсын гүхэль щил.
Жыбыгъэм иамалкэ һоф зышэхэрэ станциехэм япроектхэр зэхэгъэуцогъэнхэм, пкын-
гъоху ящыкIагъэхэр къидэ-
гъэкIыгъэнхэм, нэмыйк лъэнин-
кохэм япхыгъэ пшъэрэльхэр Росатомым шуацгэ къитэу
егъэцакъэх.

Жыбыгъэм иамалкэ һоф зышэхэрэ станциехэм яшын епхыгъэ программэр Ставрополь краимэ Ростов хэкумурэ непэ ащахъэцакъэ. КъыкIэлъы-

клюэр паркышхор Ставрополь краим и Кочубеевскэ район къиуцощт, аш ыклиуачэ МВт 210-м кIэхъашт.

Іахъэзхэль обществэу «Но-
вавинд» зыфиорэм ипресс-
къулыкъу къызэртырэмкэ,
2023-рэ ильесим нэс зы ГВт

къуачэ зиэшт станциехэр ашы-
щтых, ахэм яовшэн рагъэ-
жьэшт.

(Тикорр.).

Игъорыгъозэ пхырашы

Ащ ипэублэ псалье къызэрэ-шиуагъэмкэ, Урысые Федерациим ипрограммэ диштэу ятлонэрэ ильэс хьущт тэтишьолтыри ар зыщагъэцаклэрэр. Къэралыгъо программэм ипхырышын фэгъэзэгъэ ведомстве пстэуми зээзгыныгъэхэр адашыгъэх. Джаш фэдэу икыгъэ ильэсым ашлагъэр, мы къихыгъэм анае зытырагъэтыщхэм ахэпльэнхуу къызэрэзэрэгъоигъэхэр Наталья Широковам къыхигъэшыг.

Зэхэсигъом апэрэ юфыгъоу зыщытегушыгъэхэр къэралыгъо программэм «Тильэпкъэгъухуу іекыб къэралыгъохэм ашыпсэуухэрэй ежхэм яштоигъоньгъэкэ Адыгэ Республикаем къэкощижынхэмкэ іэпилэгъу афэхъугъэнхэр» зыфиорэм епхыгъеу 2019-рэ ильэсым зэрхьеэгъэ юфшэнэр арь. Ащ къытегушыгъэхэр лъэпкъ юфхэм-

кэ, іекыб къэралхэм ашыпсэуухэрэй тильэпкъэгъухэм адиряэзэпхыныгъэмкэ ыкы къэбаржъу гъэм иамалхэмкэ и Комитет итхаматэу Шхъэлэхъо Аскэр.

Ащ къызэрлиуагъэмкэ, 2019-рэ ильэсим иятлонэрэ ильэсныкъо къышегъэжъагъэу программэр республикем шыпхырашы ыкы ар 2021-м нэс тельтигъа. Зыфэорышлэрэр іэпилэсэнхуу ин зыхэлхэгъэ тильэпкъэгъухуу іекыб къэралыгъохэм ашыпсэуухэрэм тишишьолтыр къагъэзжыын, республикем исоциальнэ-экономикэ хэхъонхуу ялахыши хашыханыр арь.

Ыпшшэкэ зыцэ къетогъэ комитетыр программэм игъэцэклэн фэгъэзагъ. Кошын юфхэмкэ Гъэлорышланлэм ежьыльэнхыкъо къэгэзгээ юфыгъохэр зэшүүхых. Ащ хэлажъэрэй ыкы иунагъо Адыгейим ишьолтыр къыхиубытэрэ муни-

ципальнэ ыкы къэлэ пстэуми ашыпсэун фит. Тильэпкъэгъухэр къэкощижынхэм кіэгъэгушу гъэнхэм, ахэр мы щылэныгъэм хэгъэзэгъэгъэнхэм афэш цыфхэм юфшэн ягъэгъотыгъэнхэмкэ къэралыгъо къулыкъум программэ гъэнфагъэ зэхигъэуцагъ. Джаш фэдэу къэкощижыкъээрэм псуэлэ зэригъэгъотынхэмкэ зэтгээх ахьщэ іэпилэгъу ыкы гъэсэнхуу яекыбым щызэригъэгъотыгъэр мыш къышигъэшыпкъэжыын пэуухащтыр ратыщтыр.

— Икыгъэ ильэсым программэм хэлажъэмэ зыштоигъохэ тильэпкъэгъу нэбгыри 6-мэ (ахэм яунагъо ис нэбгыри 5-р) яльэу тхыльхэр кошын юфхэмкэ Гъэлорышланлэм къылэхъягъэх ыкы учтэйм хагъяуцагъэх, — къыуагъ Шхъэлэхъо Аскэр. — Ахэм ахэ-

Къэралыгъо программэм «Тильэпкъэгъухуу іекыб къэралыгъохэм ашыпсэуухэрэй ежхэм яштоигъоньгъэкэ Адыгэ Республикаем къэкощижынхэмкэ іэпилэгъу афэхъугъэнхэр» зыфиорэр пхырышыгъэнхэм иофыгъохэм афэгъэзэгъэ межведомственхэ комиссием къихыгъэ ильэсым апэрэ зэхэсигъо илагъ. Ар зэрищагъ Адыгэ Республикаем и Премьер-министре игуадзэу Наталья Широковам.

Пльагъэх ыкы япэсигъэ унашохэр аштагъэх. Нэбгыре 30-мэ Комитетыр (шыккэ зэфэшхъафхэмкэ) зыкыфагъэзагъ. Программэм хэлажъэхэрэм зэхэф фэло-фашлэхэр афэдгэцэлгээх ыкы процент 60-мэ юфшэн, проценти 100-м яшыклагъэхэ медицинэ фэло-фашлэхэр ядгэгъотыгъэх.

Къэлгъэн фае программэм хэлажъэхэрэм ежь-ежырэу юфшланлэ лъыхунхэ ыкы унэе предпринимателуу, мэкумэм-фермер хъязметшланлэ илэу къацэлэгъэнь зэральэцкыщтыр. Къэралыгъо программэр пхырышыгъэнхэмкэ Комитетыр епхыгъеу Общественхэ совет, комиссие зэхашагъэх. Мы ухьтэм етуупшыгъэу тильэпкъэгъухэм макъэ зэраргээштэйм үүж итих. Ащ пае Комитетти сайт ыгъэспыгъ, цыфхэм юфшэн ягъэгъотыгъэнхэмкэ къэралыгъо къулыкъум Адыгэ Республикаем и Гъэлорышланлэ автомат мэкъэгъэй систем

Къягъэрэгъэхэр ясэнхыкъо яснэхъат ельтыгъеу зыфэхэ мунципипалнэ образование къыхахын фитых.

Зэхэсигъом зыщыхэгъэхэ юфыгъохэм алъэнхыкъо ишыклагъэ унашохэр ашыгъэх.

Тхъамэтаклэ фашлыгъ

Адыгэ Республикаем ибзыльфыгъэхэм я Союз мэзаем и 28-м илэгъэ зэхэсигъом тхъамэтэгъур щызэрихъагъ Адьлер-министрэм игуадзэу Наталья Широковам. Ащ хэлжъагъэх районхэм ашыгъ организациехэм ялъыклохэр.

Юфыгъо шхъяаэу зыхэппльягъэхэр общественхэ организацием итхаматэ ыкы иправление хэтиштхэм яхэдзын. Мэкъэтинхэм къызэригъэлэгъуягъэмкэ, апэ ишыгъэхэр Вэрэкъо Халимэт ыкы ар тхъаматэу агъэнэфагъ. Ар пээж юфшэнхэмкэ іэпилэсэнхуу ин зылэкэль цыфху ёшт. Ильэсийбэрэ Адыгэ Республикаем экономикэ хэхъонхыгъэмкэ ыкы сатыумкэ иминистрэ игуадзэу юфыгъэх. Джы бзыльфыгъэхэм я Союз итхаматэштгээ Светлана Дорошенкэм ычылдээ ар ихъагъ.

Союзым иправление хэтиштхэм кіхэр къахэхъагъэх. Общественхэ ыкы юфшэн юфыгъэмкэ шьольтырим щызэльяшхэхэр бзыльфыгъэхэр мыш хэхъагъэх. Ахэм ахэтых ведом-

ствэхэм япашхэр, педагогхэр, враачхэр, нэмыхи сэнхъатхэм ялъыклохэр, сабыибэ зиэхэхыхэр, пстэумки нэбгыре 21-рэ мэхъух.

Организацием итхаматэ ыкы къыхэхъэгъаклэм общественхэ юфшэнхэм гъэхъагъэхэр щашынхуу афэлэйеуагъ ыкы социальнэ политикэм ылтээнхыкъо къэгэжъэгъаклэу яхъэр зэшүүхыхинхэмкэ къэралыгъо хабзэр зэракъотыштыр Вице-премьерэу Наталья Широковам къариуагъ.

«Социальнэ пшэерильхэу ныхэм, кілэццыкъулгъом, сабыибэ зэрысхэ унашохэм, демографилем изытует нахыши юфыгъо шьольтырим щызэльяшхэхэр социальнэ мэхъанэ зиэхэм ягъэцэлэнхэмкэ Адыгэ Республикаем ибзыльфыгъэхэм иинститутхэм юф адэштэнэу», — къыуагъ Наталья Широковам.

я Союз тыкъотэу юф дэтшээным тыфхэвазыр. Ашкэ лъэпкъ проектхэм къадыхэлтиятахъэу федеральнэ гупчами амалышхэр къытетых. Ау ахэм юфыгъэ къатэу пхырышыгъэнхэр зэлтыгъэр цыфхэм, общественхэ организациехэм занкэу зэлхынгъэ адтылэнхэр арь. Адыгэ Республикаем и Лышхъяаэу Къумпъыл Мурат тиналаа тиретгэдээ гражданскэ общественхэ институтхэм юф адэштэнэу», — къыуагъ Наталья Широковам.

Вице-премьерыр зэрэхигъэунэфыкыгъэмкэ, Къумпъыл Мурат иунашьохэм общественхэ организациехэм зэлхынгъэ адтылэнхэм юфыгъэм, общественхэ организациехэм занкэу зэлхынгъэ адтылэнхэр арь. Адыгэ Республикаем зэнэхъохум теклоньгъэ къыдэзыххэрэм ахьщэу аратырэр нахыбэ шыгъэнхэм иамалхэр мы ухьтэм зэрхьех.

Джаш фэдэу къэралыгъо ха-

бзэм иорганхэр къотэгъу къазэрафхэуцхэмкэ, социальнэ проектхэм ахэлжъэнхэ амал къазэраратыгъэмкэ Вэрэкъо Халимэт рэзэнхуу гүшүэхэр къыуагъэх.

Ащ къызэрхигъэшыгъэмкэ, организацием хэтиштхэм та-пээ анахъэу юф зыдашлэхээ пшэерильхыкэхэр агъэнэфэштых. Вэрэкъо Халимэт зэрильтиэрэмкэ, нэмыхи общественхэ организациехэм зэлхынгъэ адашынхэм, грант іэпилэгъухэр агъэфедэнхэм мэхъанэ ял ыкы районхэм ашыгъэх организациехэм яюфшэн гъэлэшыгъэн фае.

«Анах юф юфыгъэ — бзыльфыгъэу, унагъо юфыгъэ зэжъу юфыгъэхэр къыхэхъэшыгъэнхэр арь. Тиамалхэр къызэрафхэдэхээз ахэм іэпилэгъу тафхэуцт. Лъеныхи пстэури зэдэгдэгээцэлкээн фае: хабзэм юф дэтшэнхэр, унагъохэм іэпилэгъу тафхэуцт спонсорхэр къыхэдгэлэхъэнхэр. Ашкэ хабзэм иорганхэм тэри ти-пшэерильхэр зэфэдэхэшь, къотэгъу къытфхэуцхэм тышэгүгъы», — хигъеунэфыкыгъ Вэрэкъо Халимэт.

Нэктубгъор зыгъэхъазырыгъэр юшынэ Сусан.

Хъасанэкъо Мурат республикэм исхэм аIукIагъ

Урысые политикэ партиеу «Единэ Россием» кыгъэнэфэгъэ шьэрьильхэр гъецкIэгъэнхэм тегъэпсыхъагъэу Къэралыгъо Думэм физическэ культурэмкIэ, спортымкIэ, туризмэмкIэ ыкли ныбжыкIэхэм яофхэмкIэ и Комитет хэтэу Хъасанэкъо Мурат Адыгэ Республике миофхэмкIэ зэфэшьхъафхэр щызэрихъагъэх.

КэлэццыкIухэр зиле унагъохэм социальне лэпнэгъу ягъэгъотыгъэнхэм амалыкIэхэм Президентым и Джэпсалъе кыныдэлтигъэхэм япхыгъе юфыгъохэмкIэ Урысые политикие партиеу «Единэ Россием» и Тхаматэу Д.А. Медведевым ирэгион общественне приемнэ парламентарием цыфхэр щыригъэблэгъагъэх.

Сабыибэ зиле унагъохэм якIэлэццыкIухэр ягъусэхэу общественне приемнэ къеклонлэгъагъэх. Иофхъабзэр рамыгъажъээ Хъасанэкъо Мурат КэлэццыкIухэм джэгулахъэмрэ лашы-лушуухъэмрэ аритыгъэх. Лъялухэр анахъэу зыфэхъэхыгъагъэх Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путиним и Джэпсалъе и положени

ехэр загъэцакIэхэмкIэ сабыибэ зэрыс унагъохэм фэгъеклотэнгъу ялштхэр афызэхэфыгъэнхэр ары.

Джащ фэдэу физическэ культурымрэ спортымрэ хэхъонигъе яяэшыгъэнхэмкIэ учпэ заулэ Къэралыгъо Думэм идепутат кыратыгъ. Юфыгъоу къаэтыгъэхэм парламентарием ѿшхъакIэ ынаа атыригъэтинэу кынгъэгугъагъэх.

Сабыибэ зиле унагъохэм арысхэм непэ сизадэгущыиэм къэралыгъом и Президент ыпкъ къикыкIэ хэбзэгъэуцугъэм зэхъокынгъэу фашыщхэм ахэм къазэрладырагъаштэрэр нафе кысфэхъу. КэлэццыкIухэмрэ ны-тихэмрэ яфдэхэр къэхуумэгъэнхэмкIэ социальне политикие тэрээ Адыгэ Республике миофхэм

и Лышхъэу КъумпЫл Мурат зэрээрихъэрэм фэши зэрэфэразэхэр ны-тихэм мэзэу, мытлуу къауагъ. Ильэс къес сабыибэ зэрыс унагъохэр тихгъэгүү, тиреспублики нахьыбэ зэрэшхъуштхэм уеджэнджешинуу Ѣщтэп, — хигъеунэфыкыгъ Хъасанэкъо Мурат.

Ны мылькум игъэфедэнкIэ федеральне хэбзэгъэуцум нытихэмрэ общественне организацием ялыхъохэмрэ зэлукIэгъу адырилагъ. Ипотека чыфэр къалахы зыхъукIэ юфыгъоу къеуухъэрэм ахэр атегущыиагъэх.

Ащ нэмийкIэу Хъасанэкъо Мурат Урысые Федерацием и Конституции зэхъокынгъэхэр фэшыгъэнхэм фэгъэхыгъэуу сизадэгущыиэм мы юфыгъом ахэм къызэрладырагъаштэрэр нэрыльэгъу кысфэхъу. ТиеплыкIэхэр зэрэзетефагъэхэр сигуа-

социальне гарантиеу ялхэм япхыгъэ гъэтэрэзыхынхэм анахъэу анаа тыригъэдзагъ.

— Адыгэим исхэм Урысые Федерацием и Конституции гъэтэрэзыхынхэр фэшыгъэнхэм фэгъэхыгъэуу сизадэгущыиэм мы юфыгъом ахэм къызэрладырагъаштэрэр нэрыльэгъу кысфэхъу. ТиеплыкIэхэр зэрэзетефагъэхэр сигуа-

пэ хуугъэ. Гъэтэрэзыхынхэм Конституцием фэшыгъэнхэмкIэ предложениеу къисахылгъэхэр къуплыкъу гъэнэфагъэхэм алэкIэзгэхъажыщых, — къуагъ Хъасанэкъо Мурат.

Къандор Анзор.

Урысые Федерацием и Федеральне ЗэлукIэ и Къэралыгъо Думэ идепутат илэпнэгъу.

Гъэры зэхъулIэхэрэ уз

Адыгэ Республике и Лъялухэр тхыльеджапIэ зэдэгущыиэгъу-зэлукIэу «Не попади в смертельные объятия» зыфиорэр щыкIуагъ. Гъэтхапэм и 1-р — наркоманием ебэнэгъэним и Дунэе мафэу зэрэштым кыдыхэлтигъэу, тхыльеджапIэм правовой къэбархэмкIэ и Гупчэ Иофхъабзэр зэхищагъ.

Ащ хэлэжьагъэх Адыгэ Республике и Прокуратурэ, наркотикхэр кызыэрэрагъэлокынхэрэм лъялухэрэгъэнхэмкIэ отделын, гъэсэнгъэмкIэ, культурэмкIэ, псаунгыгъэр къэхуумэгъэнхэмкIэ министерствхэм ялыхъохэр, гъэсэнгъэм ичурждэнихэм ашдэжхэрэр.

ТхыльеджапIэм ибиблиограф шъхьааэу Емыж Аминэт Иофхъабзэр кызыэзүүхыз, непэрэ шъхъэихыгъэ зэдэгущыиэгъуу зэхашагъэм мэхъанэ зэрилэх кыхигъэшыгъ. Ащ кызыэриуагъэмкIэ, наркоманиер тхамыкIэгъо узышхэм ашыщ, наркоманыр гүэгъу зэрэхидзэу, гъэры зэрхэхуулэрэм имызакуо, илахыыл гупсэхэри гумэхъыгъом зэрэдзэх. Ушетаклохэм зэрэгхэунэфыгъэмкIэ, наркотикхэм апышагъэхэм аныбжь

джи ильэси 8 — 10-м кыышыригъажьэ хуугъэ.

Зэдэгущыиэгъум кыхэлэжьагъ кэлэццыкIухэм яфитынгъэхэр къэхуумэгъэнхэмкIэ Уполномоченэу Адыгэим щыэ Александр Ивашиныр.

— Наркотикхэр хэбзэнчьеу тиреспублике зэрэшгээзеклохэрэм изытет гъунэм нэсигъэу Ѣщтэп, ащ фэгъэзэгъэ кулыкъухэр лъялухэрэм амал я. Интернетыр бэрэ зэрэжкугъэфедэрэм кыхэлэжьакIэ шьо, ныбжыкIэхэм, анахъэу шъузэфасакыщыр сайт зэфэшхъафху наркотикхэр зыщащхэрэр ары. Ахэм тызэкьютэу тябэнин фае. Мы зепахырэ узым шъузэрэпэуцужын клоцIэ пытэ Тхъэм кышьует, — къуагъ аш.

ГүшүIэр лъигъеклотагъ Адыгэ Республике ипрокурор илэпнэгъу шъхьааэу Елена

Алексейцевам. Ащ кызыэриуагъэмкIэ, юфыгъо шъхьааэу наркотикхэр интернет сайтхэмкIэ хэбзэнчьеу зэрэгхэзеклохэрэм прокуратурэр чанэу лъялухэр ыкли амал зэрилэх ахэр зэфараагъэшых. Ау а сайтхэр «Иэгъэбэгхэм» афдэу псынкIэу мэбагъо. УрысиеекIэ статистикэм кызыэрэгъэлтэйорэмкIэ, ильэс 16 — 30 зыныбжьхэм япроцент 60-мэ наркотикхэр зэрхэхуулэр, клалэх япроцент 50-мэ, пшъэдэкIыжь арагъэхыгъ. Наркотикхэр хэбзэнчьеу зезигъаклохэрэм аныбжь емыльытыгъэу гъэлэшыгъэ пшъэдэкIыжь кызэржэрэр ныбжыкIэхэм агуригъуагъ, ильэси 10 — 20-м кыышгээжьагъэу яшыиэнэгъэ аухыфэ хъапс кызыэрхын альэкIыщтыр зыщамыгъэгъупшнэу ариуагъ.

Наркоманием псаунгыгъэм зэрарэу кыифхырэр, нэужым щыиэнэгъэм ячыпIэ щагъотынхэмкIэ, ИофхапIэ луխанхэмкIэ амал зэргамыгъэжыщтыр зэдэгущыиэгъум кышшалотагъ. Джащ фэдэу наркотикхэрээр зэрэшгэхэрэр кызыиоткыре сценкэ гъэшэгъэйон къафагъэлэгъуагъ.

НыбжыкIэхэр зыгъэгумэхэрэх учпэхэр специалистхэм аратын амал ялагъ, яфэшьошэ джэуапхэр агъотыжыгъэх.

Іэшъынэ Сусан.

Сурэхэр іэшъынэ Аслын тырихыгъэх.

Андырхъое Хъусен къызыхъугъэр ильэси 100 мэхъу

УсакIоу тхЭкIыгъ, батырэу къытхЭхъажьыгъ

Адыгэ литературэм, культурэм хэхьоныгъэхэр ашынхэмкіэ я 30-рэ ильэсхэр цыиф жуугъэхэм ящи! Экілэ-псэукіэ зэхжокыныгъашухэр зыщыфэхьурэ лъэхъаныгъ. Гъэсэнгъэмрэ шлэнэгъэмрэ мэхъанэ хэхыгъэ зыщаратырэ охътагь, юфшап! Эхэмрэ еджап! Эхэмрэ литературнэ кружокхэр ашызэхажэхэу рагъэжъэгъагь.

Мамхыгъэ гурыт имыкүрэ еджап!эу Андырхьое Хүусенэ зыщеджээштыгъэми литератур-на-творческэ кружок щизэхаш-гъагь. Литературнэ дэгэл гъэ-зетэу кружокын къыдигъэкырэм инэктүубгъохэр ехъ Хүусенэ ыгъэхъязырыштыгъэх. Альма-

Адыгэ тхаклоу, усаклоу деле-
гатэу зэфэсым клогъагъэхэм
Андырхьое Хъусене ильэс пшы-
клюх нахь ымыныбжьэу Теуцожье
Цыгъорэ Хъаткъо Ахъмэрдэ-
акыгъуть. Йофыгъохэу зэхахъэм
къышаалтыгъэхэм къатегуущы!еу,
ежь иеплыхык!эхэри къызышиты-

сөнэ итхыгъэхэр зыдэт сбор-
никхэу «Орэд къеслощ» (1971),
«Сыпсау сышульыт» (1976)
адыгабзэкли урысыбзэкли зы-
тхылтым зэдьдэтхэу къыдэкли-
гъэх. 2015-рэ ильэс 95-рэ зэрэ-
хурэм илэгъоклэ Адыгэ Республи-
кэм шлэнэгъэмрэ гъесэны-
гъэмрэклэ и Министерствэ тхыль-
къыдигъэклыг. Аш игушынапэ
зытхыгъэр республикэм илпыш-
хэу тетыгъэ Тхъакуушина Ас-
льян арь. Тхыльыр зэхэгъэу-
цуагъэхэр Мамый Русльян,
Къатмэс Фатим, Ситымэ Сар.

Ыныбжык! кытыефи, дээ күл-
лыкъур ыхының 1940-рэ итэ-
сым Андырхье Хүснен Мыекъуа-
пэ дэкъыгъагь. А ильэс дэдэм
имэкъуогту мазэ Хүснен ком-
мунистхэм ясатырэ хэууцаягь,
ащ иакъылрэ ыклюач!эрэ ытшшэ
кыралхъэгъ юфым фигъэло-
рышшагь. Ар дээм хэтэйзэ заор-
къежьи, Украинэм ит куаджэу
Дьяково щифэхыгь. А чып!эм
лыйгъэшху щизерихъагъэм фэш-
хэгъэгум итхак!охэмк! апэу,
зыщымы!эжым ыуж, Советскэ
Союзым и Лыххужъыц! кы-
фагъэшшошагь.

Андырхъое Хъусенэ заом клоным ыпекі хэкум цызэльашэхъугааъэ, адыгэ литературам хэхээгъекі ныбжыкілэхэм араащыыгъ. Иусэхэр, ипоэмэхэр, иордэхэр гъээтхэмре журнал-хэмре къащахаутыштыгъэх. Гукъая усекло ныбжыкілэр тхыль шхъяф къыдигъекіныеу игъо зэрэфимыфагъэр, изэчий анахь къызыщызэуихырым зэо мэхваджэм щыфхыгъ. Лыбланэу, илуши зэтетэу, ильэпкь ишхъяфитныгъэ къуухьумэу фэзэуагъ, фэусагъ. Ихэгъэгу икъеухьумэн псэемыблэжжэу Хъусен зэрэфэбэнэштыр иусэхэм къащиоштыгъэ, ар къыгъэшьыпкъэжжэуи лыгъэ хэльяу нымж пэччужжыгъ.

Заом иапэрэ мафэхэм къа-
щыублагъэу Хъусенэ зы рапор-
тым адрэ рапортры үүж итэү
ытыхыщтыгъ, ар анахь чыпэлэ-
плтырым агъакломэ шлонгъоу.
Ашт къыраоштыгъ зыдэштылэ-
чыпэлэри фронтым зэрэфэдэр,
гъунапкъэр къэухумэгъэн зэрэ-
фаер, Андышрхъуаэм ишлонгъо-
ныгъэ бэ темышлэу къыдэхъу.
1941-рэ ильэсым йоныгъом и
2-м дивизиер эшепонхэм арагъэ-
тысхьэшь, фронтым ашэх. Къыб-
лэ фронтым ия 18-рэ дээ ия
136-рэ шхончэо дивизие ия
733-рэ шхончэо полк иротэ ар-
иполитрукыгъ. 1941-рэ ильэсым
шэклогъум и 8-м Антрацитовскэ
районымкэ къуаджэу Дьяково
дэжь ззо пхъашэхэр Ѣыкгуагъэх.
Я 733-рэ шхончэо полкым иротэ
пьир къызэтырилэжэнэу пшъэ-
рэйрль къыифашыгъагъ. Ротэм
икомандир хылынтуу къызаулэм,

ащ ычып! э иуцогъе политрукэу
Андырхъяер зэкэм аш итэу
СС-м идивизиу «Викинг» жэ-
хахьэу фежьагь, иильыгъуущ
зэкладзагь, чиэнгэгъешхүи рагъэ-
шыгъ. Хъусенэ ынгушхъэ
пхищэм пхырилыгъеми, ащ
зэуап!эр кымыгбынэу, иснайпер
шхончкэ хигъэфагъэр маклэп.
Ротэр зыдештыгъэ чып!эм
зэпуу имылэу фашист самолет
25-м бомбэхэр кытырадзагъэх,
Іэшэ зэфэшхъяафхэмкэ зэпмыоу
пыир кьеоштыгъ. Ягъунгэтуу
дээ подразделенихэр зэкеклюа-
гъэх, дзэклолхэм щэ гынхэр
аухыгъ. Ащ дэжьым Хъусенэ
рихъухьагь ежь ироти зэкигъэ-
клонышь, нэмыхк чып!э ригьеу-
бытынэу, зэкеклоффхэккэ ежьим
пыир зэтри!эжэнэу, кыльимы-
гъэклотэнэу. Йашхъэм зизакъоу
кытенэгъэ политрук улагъэр
фашистхэм хъураеу къадзыхъяагь.
Хъусенэ щэхэр ыухыгъэх, пыир
йашхъэм кьеохъул!э, зэри-
закъор къагурыуагъэу, благъэу
къеклюал!эх. Зыкытынэу нэмых-
хэр къекуюхэ зэхъум «Урысхэм
затыреп!» ыли гранатэхэр ахи-

A black and white photograph capturing a solemn moment of remembrance. Five young women, dressed in dark jackets, stand in front of a brick wall. They are each holding a small wreath and are positioned to place them on a plaque. The plaque is mounted on the wall and contains the following text:

В ЭТОМ
УЧИЛИЩЕ С 1936 ПО 1939 Г.
УЧИЛСЯ
АНДРУХОВ
ХУСЕЙН БОРЖЕЗОВИЧ
УЧАСТИК ВЕЛИКОЙ
ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ
ГЕРОЙ СОВЕТСКОГО СОЮЗА
ПОГАН В 1941 г.

The women are looking towards the right side of the frame, where another plaque is visible on the adjacent wall. The scene conveys a sense of respect and historical commemoration.

дзагъ. Пыйхэр зыдьригъеххээз, ежь ыпси щитыгъ. Зиорэ зишэрээ зэтет политрук лыбланэр зыщифэхыгъэ чынпээм «Хүсненэ илуашхъяэклэ» еджагъяэх.

1941-рээ ильзээсм гэхтэхэдээ
и 28-м кындахыгээ гээзетэү
«Правда» зыфиорэм Хүснэгтэй
фэгэхьыгээ мэрэущтэу кындахыгээ
щёло: «Советскэ народым ишъээ
бланэу политрукэу Андырхьое
Хүснэгтэй зэрихьэгээ лыхыжүжныг
тэргээ цыфхэм ныбжы ащигыгүп-
шнэштэй.

шэштэп». Андырхьое Хъусенэ ислайпер винтовкэ Советскэ Дзэм и Гупчэ музееу Москва дэтым Чэль. Хъусенэ ыуж а винтовкэр Николай Ильиным (урсы) ратыгтагь. Ар заом зыхэкүадэм Афанасий Гордиенкэм (Украинэм щыш) фагтэшьошэгтагь. Джащ фэдэү

нахэу «Тихахъу» зыфиорэм ильэс 13 нахь зымыныбжь Хүүсенэ иусэхэр кыхиутхэу ригзэжьагь. 1935-рэ ильэсэм гэхтапэм и 30-м Хяткъо Ахьмэд гүшүйлэп афиши «Ашымыгүүшэжжүүн», «Советскэ часовой», «Пачьыхъэм изэмнамын сицциэ-клагъэр», «Щэхъурадж», «Тыгъужъым иорэд» зыфилохэрэр хэку гэзэтуу «Колхоз биракъым» кыхиутыгъагъэх. Нэүжым къыдеджэхэрэе иныбджэгъухэм «ти-поэт» алооза елжэхэв аублэгъагь.

Усеко ныбжыкіем къоджэ еджаппэр 1935-рэ ильесим кыуухи, Краснодар дэт Адыгэ педагогическая техникумым Чэхъягъ. Инэппльэгъуу, игулъити нахъ заубгъу, литературнэ кружокым мэзищым зэ Ісперыхъ журналэу «Алэрэ лъэбэкъу» зыфилорэм ипащэу агъэнафэ. Дунаикіэу зыххэягъэм, шэнэгъэ-гъэсэнгъэ гъогукіэу зытхъягъэм ежъ ышхъяэкли, цыифхэмкли шуягъеу къафихырэр къыщыриотыкіэу усэхэр етхых.

рэ тхыгъэу «Писатель кэлакэмэ 1936-рэ ильясым хэку гээсетэү «Колхоз быракым» кышигхеүтэй. Зыхэтхэм ишуагъэ аригъекыщтыгъ. Гуетынгъэ фырилэу дэгэйоу зэрдэжэрэмрэ иныбдэгхүхэм ишуагъэ зэраригъэкырэмрэ апае икэлээгъаджэхэми Хүсэн шу альэгүщтыгъ, шхъеклафэ фашыщтыгъ. Хүсэнэ зыщицкялагъэм шхъээхыхъэу, нэиутэу щитыгъ, щынэгъэм иягъэ кыышызгъакорэмэ апэуцу жын ыльтээкыщтыгъ, цыф хиемэ акъоуцон klyuchIэрэ акъылэрэ иныбжкыцкялагъэм емьлэхтигъэу, зынгил отажжинчыгъ.

зыхигъотжээжыщтыгь.
Хэку гъээзтэу «Социалистический эдэгээс Адыгейм» юф щызышэлгээ Аандырхье Хъусенэ итхыгъэхэр кыдэгээкыгъэхэу ылтэгүнэу инасып къыхыгъэп, ау зэо ужым, иныбджэгэйо Жэнэ Къырымызэ Хъусенэ итхыгъэхэр къытугью-ижихи, «Сэсиорэд» ыццэу сборник 1946-рэ ильээсүм аярээр кыдигъэкыгь. Аандырхье Хъу-

льэпкъхэм язэкъошныгъэ пытэ исаугъэтэу винтовкэр тихэгъэгу итарихъ хэхьагъэ хъугъэ.

1942-рэй ильзэсүм гъэтхапэм и 27-м СССР-м и Ашын эр Совет и Президиум ышыгын Указымкэ политрукуу Андырхьое Хъусен Борэжь ыкъом Советскэ Союзым и Лыхъужыцэ кынфагъашшашаа. Луганскэ хекумкэ селоу Дьяковэ икъош къэхалье ар шагъетыллырь.

къехъя ар ща вѣтлыгъ в.
Андырхъое Хъусенъ зыцзызэо-
гъ Луганске хэкум ит къуаджэу
Дъяковорэ къуаджэу Хъакурынэ-
хъаблэрэ лыхъужъым исаугъэт-
хэр адағъячылъях.

Андырхъое Хъусенэ лыхъужь-
ныгъеу зэрихъагъэр республикэм
исхэм ашыгъупшэрэп. Къуаджэр
Хъакурынэхъабло щагъэлсыгъе
музеим гъерекло гъецкэлжын
IoфшIэнхэр рашиллаагъэх, Хъу-
сенэ лыхъужьныгъеу зэрихъа-
гъэр къызыщылтэгъорэ диорамэр
агъэклэжыгъ. Адыгейм и Лышиш-
хъэу Къумпыыл Мурат пшъэриль
зэрафишыгъэм тетэу гъецкэл-
жын Ioфхэм апэхъузэгъэ мыль-
кур къыхагъэлсигъ.

Усаком итвorchествэ, ащ ишылэкэл-псэүклагъэ, тхэн гьогум зэрэтехъэгье шыкээр, илыхуужь зэуякэ кыралотыкэу, щыгушхукыихэу еджаплэхэми, клубхэми, тхаклохэми язэуякэхэм бэрэ шыкэ игугьу аашашы. Ильэс къэс республикэм ижурналистхэу военнэ-патриотическэ темэмкэ анах дэгью тхэхэрэм ащ ыцэ

кло дэгүү тихэку щаплыгъеу Москвa зэрэдэсыр. Ар Валентина Твороговар ары. Титхэкло цэргийн Мэцбэшэ Исхъякъ иусабэ аш урсысыбзэм рильхягъеу тэшлэти, Исхъякъ ельзэгүйэх партийн юфышшэхэри, тхыльт тедзаплэри, Іэпэртыхыр къэзыгъэхэзныгъэхэри. Зэрельзэгүйжэхэр Исхъякъ охьтэ клякын къафи-гъэцклагъ, Валентина Твороговар къытыригъани, урсысыбзэм рильхяштхэ усэхэр аригъээхэзхазырыгъэх. Ахэр къызытлэхлаххэхэм тхыльтым изэгъэфэн тыфежкяагь. Тхыльт льэгүульхэх хүгъягъэ Хүусен итхыльт, дэгъоуи зэбгырыкыгъяагь, тхыльтеджэхэр къыкылэгүүхэх хууи, ятлонэрэуи къытетыдзэжжыгъяагь».

Андырхъое Хъусенэ ыцлэкээ зэджэгэхээ музее Хъаку-рынхэйблэ кьоджэ гупчэм итим игъэлжсэн цыфыбэ хэлэжьаг. А музеим члэльмэ аашигыбэ къэзыгульоигъэр Надежда Резниковар ары. Мамыр щилэклэ-псэ-уклэм фэбэнэгъэ цыфым кыллэжьагъэр, аш ишүүшлэгъэ үзүүлэжкэхжьагъэ журналистхэм, усаклохэм, тхаклохэм, икьоджэгъухэм, иахылхэм, нэмыххэм бэ ашлагъэр, афызэшшокыгъэр. Миш пыдзагъэу къэтлон Надежда Резниковамрэ Жэнэ Къырымызэрэ Хъусенэ фэгъэхыгъэ тарихыр угтоижьбыгъэнымкэ, ар шыпкыагъэ хэльэу, зэгъэфагъэу къэтхыжьыгъэнымкэ бэ зэрэшлагъэр.

Цыф лъэпкъым ыпашхъэ тьышэ къыхъэ щыхъушъурэм оред фызэхалхъэ, ар къыдэхъугъ Лыхъужъяу Андырхъое Хусенэ. Хъадэгъэліе Аскэр ипоэмэу «Лыхъужъ», Мэщбашэ Исхъакъ ипоэмэу «Сшынахъижъ», Яхъуліе Сэфэр ипоэмэу «Хусен», Жэнэ Къырымызэ иорэд, ипоэмэ, иповесть, нэмыйкхэм адигэ литературам чыпшо щаубытгыгъ. Лыхъужъым, усекло ныбжыкыкэм ишылэнгъэрэ игъехъягъэхэмрэ тхакломэ lypkley къырапотыкыльгъэх. Хусенэ ильэпкъ ытэгүшхоу, ытэгэлреклеу ллэуж пэпчъ дышылешт.

Дышлоцтүү. Журналистэу, усаклоу, Советскэ Союзым и Пыхъужкээ Анырхъо Хүсен Боражъыкъом исаугъэт гъэрекло жынныгъуакэм и 24-м Москва кыышызэуахыгь. Ар Урысыем итхаклохэм я Союз зыч!эт унэм щагъеузугь. Хүсен исаугъэт итъэпсын кіәшакло фэхъугъэхэр Урысыем итхаклохэм я Союзре адыгэ общественне организациехэмрэ ары. Республикаим ихэб-зэ күулькүхэми ахэм къадырағъештась. Саугъетыр зышыгъэр суретышылэу, скульптор цэрийлоу Зураб Церетели.

Андырхье Хъусенэ ныбжык-
кэл дэдэй зэрэфхэгэйэм къы-
хэкэу шу дэдэй ыльэгүүштэгээ
поэзием икъо зыкъыцзызэули-
хынэу игъо имыфагъэми, цыиф-
хэр непэ фэрэзэхэу иусэмэ
яджэх, зэрагъашлах, усаклом
ильэпкь, икъуаджэ шулъегъуны-
гэу афырилэр ахэм къахэцы, лыгъэм, цыифгээм, шлэнгээм
къыфеджэх. Ныбжыккээз зиорэд
мэктээмэ дахэ сатыр зэрэ-
блэхэмкэ звуушгээ Хъусенэ
ыуж къырыклохэ ыкчи зыфэтхэ-
гээ ныбжыккэхэм, зэо мэшшуа-
ем щиухъумагъэхэм ашыгъуп-
шэрэп аш ыпсэ зэрафитгээр,
игъашлах зэрафигъэблагъэр.
Адыгэ литературам лъэуж гъе-
нэфагъэ къыщызыгъэнэгъэ
лъихъужьым лыгъэшху зэрихъа-
гъэр егъешлэрэу лъэпкъым
ишэжж хэлтишт.

ШЭКЮ Мир.
Шэнъи Гээлэжь

Къэгъэльэгъон

ЛЫХҮЖЬХЭР ЛЭХЭРЭП

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ тхыльеджап!э тхыль экспозицияк!эу «Имя, ставшее бессмертным» зыфию адыгэ усаклюу, журналистэу, Советскэ Союзым и Лыхыужъэу Андырхьое Хъусен кызы-хъугъэр ильеси 100 зэрэхъурэм фэгъэхыагъэр кыышыз!уахыгъ. Ар зыгъэхъазырыгъэр краеведческэ ык!и лъэпкъ литературэмк!э отделым!офиш!еу Гъук!эл Асиет.

Андырхъуаем ипоэтическ
сатырхэм ушыйг-гээсэпэхъидэр
бэү ахэль, усаклор зи Хэгэгү,
цыфхэр, зи Чыгу шүдэдэ зы-
льэгхүхэу, патриот инэу зэрээш-
тыгъэр пшошь агъэхьу. Хүусенэ
иусэхэр мамырынгъэм, шыхва-
фитныгъэм яорэд зафэх, уахь-
тэмкэ анахь мэхъянэ зыагъехэ
льэнэхъохэр ахэм ашыгыгъет-
хыгъэх, ашыгыгъунэфыгъэх.

Къэгъельэгъоным гъэзет ыкыл журналхэм къарыхъэгъэ усэхэр ыкыл Хъусенэ итхыгъэ зээфэшьхъафхэм ашыщхэр ѿйтэльэгъуух.

Хъвафхэм ашыщээр щигэлтэг вүх.
Ар къагъебаигэ адыгэ тха-
клохэм — Кэстанэм, Мэнбаш-
лэм, Яхбуллэм, тарихълэжь-
хэм, литературоведхэм, жур-
налистихэм, кілээгъаджэхэм
ятыхыгъэхэм. Ахэм зэкіэм АН-
дышрхье Хъусенэ ишыгынгъэ-
ыкіи итворчествэ льыпплэхэу,
зээзыгашлэхэу, зэхэзыифэу, зы-
пъэнунешкүрөр зэрэбэр къагъэ-
льягьо.

Тхъамафэм къыкъоці къэгъэлъэгъоным тоф ышшэшт.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

инкээг ага вэхвазырыг вэ экспортициер тлоу зэхэт: апэрэр — «Адыгэ лъэпкыым ыкъо лъап!» зыфиорэр. Аш тхыльеджэхэр нэйуаса щафэхъүщых къыдэкын гээгээ зэфэшхъяфхэй — сборникхэу, брошюрэхэу, тхыль ыу жкуххэу, плакатэхэу сурэтхэм-кэ гъэкэлэрэклагъэхэу Хъусенэ ишыгынгъэ — икъэхъукэ, иеджакэ, итхэн-усэн, итворчествэ зызэридыгъэм ыкчи

дырхъяаем иапэрэ усэ тхыльэй «Сэ сиорэд» («Моя песнь») зыфиорэр къыдэкыгь, 1970-рэ ильэсым литературнэ премиене Н. Островскэм ыцэкэл агъэнэ фагъэр ашт къыфагъяшшоагь.

Ашт ыужым, 1971-рэм, «Орэд къэслющт», «Сыпсао сышу льйт», 1976-рэ ильэсым, къыдэкыгьэх. Мы усэхэм Лынхъужыр ащэпсэу, цыфыбэм агу къигүшшикіе зэрэтхагъэр, зэрэусэцтыгъэр нафз къыпфаши.

КІЭЛЭДЖАКІОХЭМ аIукIагъ

Станицэу Ханскэм дэт еджаплэм иапшъэрэ классхэм ащеджэхэрээр къэралыгъо автоинспекторхэмрэ Урысыем и Лыхъужъеу Цэй Эдуардрэ аlyuklaгъэх.

Кыярагъэблэгъэгъе хваклэм
къафиуатэрэр аштоғьашшэгъо-
нэу ныбжыкылэхэр едэүгъэх.
Аш дээ къулыкъум зыэрэфи-
гъэхъазырыгъэм, зээ зэпэу-
цужхэу зыхэлэжжагъэхэм ыкыл
Лыйхууж щытхууцлэр къызкылы-
фагъэшшошагъэм ашиглэгъоза-
гъэх. А щытхууцлэр ежж ышъхэе
закъо филъэгъурэп, къэра-
лыгъом мамырныгъе щылаклэ
ильынным ежж къыготэу фэбэ-
нагъэхэе къулыкъуушшэхэм яшуа-
гъа зархэхэлтийр къыхигъэшшыгъ.

ГЭЭ ЗЭРХЭДЛҮР КЫХИ БЭШСИ Б.
КЛЭЭДЖАКЛОХАМ ГУШХЬЭБА-
ИНЫГЭЕ ПЫТЭ АХЭЛЬНЫМ, МУ-
РАД ГҮЭНЭФАГХЭЭР ЗЫФАГХЭУ-
ЦУЖЫНХЭШ, АХЭМ АФЭКЛОНХЭ
АЛЬЭКЛЫНЫМ, ЯЦЫФХЭР, ЗЫЩЫ-
ПСЭУХЭРЭ ЧЫГУР ШЛУ АЛЬЭГҮНХАМ. ЦАЙ ЭЛЧАРД КЫНФАДЖАГ-

хэм Цэй Эдуард кыяфэджаа б.
Къералтыгъо автоинспектор-
хэр Хэгъэгум иухьумакло имэ-
фэкікіэ хъульфыгъэхэм афэ-
гушуагъэх, мамырныгъе щыла-
кіэр ашхъягъэв, гъогу ѡнинэ-
гъончъэхэр афызээхуыгъэхэу
шыланхуа афацаал.

Полицем илоғышләхәм къыт-
къеҳхүхъэрә лїэужхәм непи
лїыхъужъныгъе къызхагъәфән
зэральәкъыщыр агурағъеуағъ:
нахъыжъхәм шъхъеқләфәнныгъе
афашыныр, зыфәмъыләкъы-
хәрәм һәпйәгъу афәхъунхәр,
гъогум ыккى щыңынгъэм хәбзә-
укъоныгъе зыхэль зекүякъе
къызшахамыгъәфәнхәр.

ЛъЭПКЪ ПРОЕКТЭУ «ГЪЭСЭНЫГЪЭМ» ИОФ ЕШІЭ

Красногвардейскэ районым гъесэнгъэмкэ и Гъэорышапэ иметодкабинет иофишлэхэр кіещакю зыфэхъугъэхэ конференциеу «Гъесэнгъэм ильэгаплэхэм яклюхэр лъагъохэр» зыфиорэр бэмышлэу щыагъ.

Аш нэбгыри 150-м ехъу хэлжьагъ: кілэеъгаджээр, психологохэр, социальне кілэеъгаджээр, гъесэнгъэм зыщизэрагъэхъотыре учреждениехеу районным итхэм яофишлэхэр. Егъэджэним иофишохэм, ахэм шуагъяу къатырэм изэфхэсыжхэр ашыагъяэх. ЛъЭПКЪ проектэу «Гъесэнгъэм» щыэнгъэм зэрэхъраштыщ шыклаклэхэр агъэнэфагъяэх. Проектын щыщэу «Современная школа» зыфиорэр предметхэмкэ, технологиякіхэр зерагъефедхэрэм, джащ фэдэу гъесенгъэм хэтхэу иофт эшлэхэрэм яшэнгъэм ахэгъэхъогъэним, амалыкіхэр, шыклаклэхэр къызылагъэфедхэнхэ альэкъыным афэгъэхъыагъагъ. Мы лъэнхъохэмкэ иофтэу ашлэрэм районым гъесэнгъэмкэ и Гъэорышапэ специалист шыхыаэу А. Быжыыр къытегушыагъагъ. Тиреспубликэ пчыагъэмкэ 15 хью гъесэнгъэмкэ гупчэхэр зэрэшагъэпсихтхэм, еджаклохэр шыэнгъэм зэфэшхъафхэм ахэм зэрэшагъэсэштхэм, информатикэмкэ, щыэнгъяэр щынэгъончыенным ытъэнхъохэмкэ шыэнгъя-

кіхэр зэрараагъэгъотыщтхэм къялагушыагъагъ.

Тирайонкэ Белосельскэ ыкли Хатыкье еджаплэхэм аш фэдэ гупчилтэу цифровой шыклаклэхэм тетэу гуманитариехэм атегъепсихтхэйзэу къащизэуахыщт. Ахэм шыэнгъаклэхэр еджаклохэм ащарагъэгъотыщтхэм. Гупчэхэм яофтшэн къэккорэ ильэс еджэгъумрагъэжъэшт, анахьау мэхъанэшко зиэу зыпильтштхэр цифровой гъесэнгъэм лъапсэр алэкігъэхъяэгъэнэр ары. Кілэеъгаджэм къылотагъ мыш фэдэ егъеджаклэхэр зыфтишт, шуагъяу къыз-

дихыщтыр зэрэинир, еджаклохэр, гимназистхэр дистанционе шыклаклэхэм тетэу олимпиадхэм ахэлэжъэнхэ зэрэлэхъищтыр, электроннэ дневникхэр ыкли журналхэр яххэ зэрэхъу-щтыр.

Райметодкабинетын иметодистэу Л. Цэим гүшүэу къышыгъэр гъэшлэгъонигъэ, ар проектын изы Iаххэу «Учитель будущего» зыфиорэр къызэхийфэу щытыгъ, аш епхыгъэ зэхъокынгъэхэм яхылтээгъагъ. Проектын къыгъэуухэрэ иофтшохэр зэштохыгъэнхэмкэ анахь мэхъанэшко зиэу кілэеъгаджэм Iаклэхэр шыэнгъэхэм ахижъэхъонир, ыпэкэ пльэн, лъыктотэн ылэхъонир ары. Аш епхыгъэу республикэм иклонлэхэр шыклаклэхэм тетэу кілэеъгаджэхэм яаттестасие зэрэшизэхаштхэр къытуагъ. Аш къыдыхэлъытагъэу гъесэнгъэм игъэорышаплэхэм япащхэм апае гупчэхэр агъэпсихтхэм, зэкіеми зэпымыю яшэнгъэм, яофтшаклэхэр, ялэпэлэсэнгъэм щахагъэхъошт ыкли къащашуихъяштыт. 2024-рэ ильэсийн нэс кілэеъгаджэхэм яквалификации къэзигъэльэгъошт пчыагъэм проценти 10-м нахь мымаклэу хэхъонэу мэгүгъэх. Гупчэм иофтшэн ишуагъякэ кілэеъгаджэхэм янахьыбэм (азынхъом) ялэпэлэсэнгъэм къаалтышыщт. Проектын щыщхэу «Успех каждого ребенка», «Социальная активность» зы-

фиохэрэр шыэнгъэ тедзэхэр зэраргъэгъотынхэм фэорышлэхъищтых, еджаклохэм алэкіхэр амалхэр нахь къыхэхъищтых ыкли сэнаущыгъяу ахэлэхэр гъэунэфыгъэним фэорышлэхъищтых. Красногвардейскэ районым шыэнгъэ тедзэхэмкэ иофт щызышлэхэрэм япчагъэ нэбгыре 43-рэ мэхъу, а кружокхэм къутырым ныбжыкіхэрэу дэсхэм япроцент 60 фэдиз къякlyaplэ, ахэр ильэс 5-м къыщхээжъягъэу ильэс 18-м нэс зыныбжъхэр арых.

Проектэу «Гъесэнгъэм» дэйбуо гъэцкіхъяэнхэмкэ, шыклаклэхэмкэ, кілэеъгаджэхэр гъэхъазыгъэрэхъэмкэ, нытыхэр ыкли кілэеъдажаклохэр еджэхэм кігъэгушлэхъэмкэмы иофтшохэр зэхъанэшко зиэу цыхъе къызфябгъэшынир ареу зэрэштыр.

Конференциер зэрэлжигъэхэрэзэхъаклохэри, аш къеклонлэхъэ пстэури ыгъэрэзагъяэх. **ПШЫКЪЭНЭ МАЙ.**

Улап.

Уахътэм диштэу мэпсэу

Къэралыгъо иофтшлэу, политикэу, Федерацаемкэ Советым хэтэу, шыэнгъэхэмкэ Дунэе Адыгэ (черкес) Академиет ипрезидентэу, Къэбэртэе-Бэлькъар Республиком и Лышъхъагъэу Къанэкъо Арсен къызыхъуагъэ мафэр бэмышлэу хигъеунэфыгъыгъ.

Ар Федерациимкэ Советым экономическэ политикэм и Комитет итхаматэ игуадз. Урысы-Эмират Советым ыкли Араб Къохыкіхэрэхэм япарламент иофт дэшгэгъэнхэмкэ зэхажэгъэ иофтшлэе куп пэшэнгъгэ дызэрхэхэ. ЛъЭПКЪ культурэм, гъесэнгъэм, наукэм, ныбжыкіхэм ыкли спортым афэгъэхъыгъэ проектхэм чанэу ахэлажъэ. Интернетыр бэрэ егъэфедэ, унэе нэктубгъохэр социальне хъытыум щырилэх, хъугъэ-шыгъэ зэфэшхъафхэмкэ иепллыкіхэр къыргэхъэхъэх.

Икыгъэ ильэсийм АМАН-м шуслэх гъесэнгъэм фэгъэхъыгъэ программмэу зэхицэгъагъэм хэлжьагъэхэх ныбжыкіхэрэху анахь шыэнгъгэ куухэр зэзигъэгъотыгъэхэм дипломхэр Федерациимкэ Советым щызэхаштэгъэ зэлукігъум къащирахыгъэх. Уахътэр шыгъэхээр зэрээхъокырэр, сэнэхъатыкіхэр гъашлэх къызэрэхахъэхэр, лъяхъаным удиштэнхэм фэшлэхъуудееплъыкы зэблэхъуунэу зэрэхъурэр Арсен рензу хегъеунэфыкы.

«Къэбэртэе-Бэлькъар Республиком и Лышъхъагъэу къызыхъуагъэ мафэр бэмышлэу хигъеунэфыкы.

Гъэнхэм пае иофтшлэхэр дэгъухэр тищыкіхъягъэх. Ныбжыкіхэрэх нэбгыре 200 фэдиз Великобританием, Сингапур, Индием ашедгъэдажагъэх. Шыэнгъаклэхэр яххэу къэзигъэзэжыгъэхэ специалистхэр джы республикэм иминистерствэхэм, къулыкъу зэфэшхъафхэм ашэлажъэх, Москва, Иакыб хэгъэгухэм якомпание инхэм иофт аашац. А иофтшохэр лъызгъэктотэнэу сүфэгъ, сэ къызэрэсшошыгъэмкэ, аш мэхъанэшко ил» — elo A. Къанэкъом.

Шыэнгъэ куухэр зэзигъэгъотыгъэх ныбжыкіхэрэх япчагъэ зыхахъокы, ахэр нахь ильэхъэтигъэу зэрэгупшисэштхэм, гъэхъэгъэшлэхэр ашынымкэ зеклокіх-шыкіх гъэнэфагъэхэр къызэрэхахыщтхэм ицыхъе тель.

Арсен къызэриорэмкэ, зэнэхъокыум хэлжьэнхэу лъялуухъэр къэзигъэхъыгъагъэхэр нэбгыре 63-рэ хъуцгъигъэх. Ахэм ашыщуу къыхахыгъагъэр нэбгыре 36-рэ, ахэр КъБР-м, КъЩР-м, Адыгэим ашыгъигъэх. Ашпшэрэ еджаплэхэм шыэнгъгэ дэгъухэр ашызэрагъэгъотыгъэхэу, экономикэмрэ информационнэ технологиехэмрэхэм специалист хъугъэхэр еджэнэр къауухыгъагъ. Нэбгыре 26-мэ текло-

ныгъэр къыдахыгъагъ. Ахэм Iаклэхэр хэгъэгухэм ашыкіхэ ашпшэрэ еджаплэхэм ачэхъанхэу шхэхэу загъэхъазынэурагъэжъэшт.

«Инджылызыбзэр нахь дэгъоу

сэнгъэм системэу хэлъыр къагурыошт, — elo Арсен. — Нэужым Германием, Францием, Испанием, Великобританием, Ирландилем ыкли Швейцарием янахь еджэлэхэр дэгъухэм ямагистратурхэм ахэр дгээклоштых.

НЫБЭ АНЗОР.

лэжьагъэхэм адыгэ лъэпкын зиужынхэмкэ, гъэхъэшлэхэр ёшынхэмкэ амалхэри къытынхэу мэгүгъэ. Къанэкъо Арсен къызхэкыгъэ лъэпкыр ыгъэрэзэхъену фай.

Ушу. Дунэе зэлукэгъу

Жъуагъоу къэштэхэрэм тащыщ

«Москва ушумкээ ижъуагъохэр» зыфиорэ
Дунэе зэлукэм къэралыгьо 27-мэ къарыкыгьэ
бэнэкто 300-м нахыбэ хэлэжьагь.

Адыгэ Республикэм испорт еджаплэу N 2-м зыцзызыгъасэхэрэм зэнэкьюкум хагъеунэфыкыре чыпэхэр къышдахыгъэх. Икыл къэралыгъохэм ябэнаклохэм Адыгейим испортсменхэр alykla-тэх. Анахьэу тызыгъэгушуагъэмэ ашыщ Муслим Атлыевыр. Батырыр килограмм 60-м нэс къэзыщчыхэрэм якуп хэтыгь, 2002 — 2003-рэ ильэсхэм къэхьуягъэхэм янэкьюкугь. Муслим бэнэпэлэ алырэгъум илэпэлэсэныгъэ къышигъэлэгъуагь. Рэхьатэу зэлукэгъухэр ригъажьэхээ, теклонигъяэр къыдихыгь, алэрэ чыпэлэриягъашаагь.

Адыгэ къэралыгьо университетийн физкультурумэр дзюдоромрэкэ и Институт ия 4-рэ курс щеджэрэ Кристина Морозовам изэлукэгъухэм теклонигъяэр къышдахыгь, дышьэр ишлухъафтын-

хэм къаҳэхъуагь. Килограмм 70-м нэс къэзыщчыхэрэм пшашьэр янэкьюкугь. Институтын ипащэу Бгъуашэ Айдэмыр къитиуагь Кристина Морозовар общественэ юфыгъохэм, Адыгейим имэфэк мафэхэм чанэу зэрахэлажьэрэ.

Виктория Чугреевам, кг 60, Семен Чивкиным, кг 70-рэ, джэрэ медальхэр къаҳыгъэх.

Заур Магомедовыр алерэу Дунэе зэлукэгъушхом хэлэжьагь. Финалым и 1/4-м нэсгъяа зэлукэгъум къыхъэзигь. Урысыем ихэшыпыкыгьэ командэ итренер шхъяаэу Ачало Магомедэмино-вир зэнэкьюкум еплыгь, Заур Магомедовым къыштыхуагь. Бэнэкто ныбжыкылэ илэпэлэсэныгъэ хильэхъонымкэ шыккэу ыгъэфдэнхэ ылтэкьштэхэр къыфилотагьэх.

Адыгэ Республикэм изаслужен нэ тренерэу Нэмитлэкьо Аскэр

тибэнаклохэр ушум фегъасэх.

— Республикаем физкультурэмкээ ыкы спортымкээ и Комитет, тиспорт еджаплэу N 2-м ипащэу Хьот Юныс зэхэшэн юфыгъохэмкээ Илэпэлэгъу къызэрэтфэхъуягъэм фэш тафэрэз, «тхъашуягъэлэсэу» ятложынэу тыфай, — къитиуагь Нэмитлэкьо Аскэр.

— Тибэнаклохэм Адыгэ Республикэм ибыракъ зэнэкьюкум щагъэбэстэгэй. Республикаем имэфэк мафэхэм, зэнэкьюкухэм тахэлэжьэнэу зитэгъэхъазыры.

Сурэтым итхэр: **Адыгейим ихэшыпыкыгьэ командэу Москва щыкогъэ зэнэкьюкум хэлжьагъэр.**

Самбо

Медалыр — джэрз

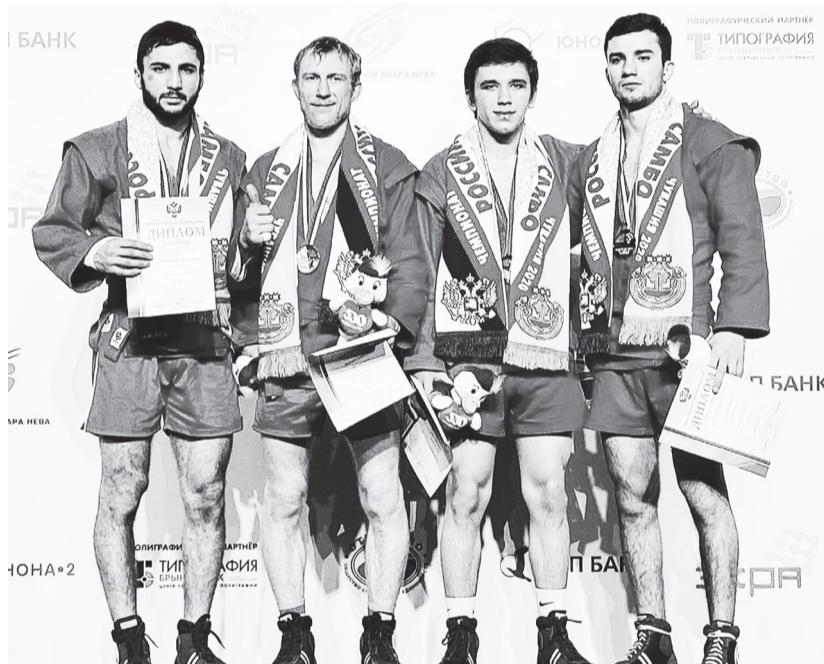
Хэгъэгум спорт ыкы боевое самбэмкээ изэнэкьюкухэр Чувашиет икъалэу Чебоксары щыкыуагъэх.

Бэнэпэлэ алырэгъум нэбгырэ 600 фэдиз щызэлуклахь.

Кыблэм ихэшыпыкыгьэ командэ хэтэу Накл Айдэмыр спорт самбэмкээ бэнагъэ, килограмм 62-м нэс къэзыщчыхэрэм якуп джэрэйр къышидыхыгь.

Тэххутэмькое районым испорт еджаплэу N 4-м Накл Айдэмыр зыщегъасэ, тренерэу Джарымэхэ Рустам ипащ.

Сурэтым итхэр: **хагъеунэфыкыре чыпэхэр къыдэзыхыгъэхэм Накл Айдэмыр ахэт** (сэмэгумкээ ящэнэрэу щыт).

Футбол

«Зенит» членэ, «Краснодар»...

Урысыем футболымкээ иалшээрэ куп хэт командэхэм мэзаем и 28-м — гъэтхапэм и 1-м я 20-рэ ешэгъухэр ялагъэх.

КІзуххэр

«Крылья Советов» — «Оренбург» — 1:1, ЦСКА — «Урал» — 1:1, «Динамо» — «Спартак» — 0:2, «Зенит» — «Локомотив» — 0:0, «Ахмат» — «Ростов» — 1:1, «Тамбов» — «Рубин» — 0:0, «Краснодар» — «Уфа» — 2:0, «Шахтэ» — «Арсенал» — 1:2.

Ешэгъур аухынкээ такъыкь заулэ къенагъэу «Локомотивын» хягъэм іэгуаор ридзэнэмкээ амалышу илэгь. А. Миранчук изакью «Зенит» икъелепчьеутэу

Лодыгиним екүгь, ау іэгуаом зеом, къэлэпчьеутым шхъяа-пирдзын ылтэкьгъэп.

Къалэу Шахтэ икомандэ зэхъокыныгъабэ фэхъуагь. Тренер шхъяаэу В. Федотовыр загъена-фэм, ешэлкээ маклэп къырагъэ-блэгъагъэр. «Зенит» нахыпэкээ хэтыгъэ А. Кокорину «Шахтэ» щешэ. «Шахтэ» «Арсеналын» зылоклэ, А. Кокорину ухуумэ-клиутумэ алэклэхэ, дахэу хъагъэм іэгуаор ридзаг. Зэлукэгъур аухынкээ нэгъэуялэгъэгъу заулэ къенагъэу «Арсеналын» къэлапчъэм іэгуаор дидзи, 2:1-у теклонигъяэр къыдихыгь.

«Краснодар» къалэу Уфа иешлаклохэм гугъэ аритыгъэп. Метэр 11 тазырыр Ари дэгъоу ыгъэцакли, хягъэм іэгуаор зыредзэм, теклонигъяэр зыхынштыр

къэпшлэнэу щытагь. «Краснодар» Европэм и Кубок фэбанэхэрэм якуп хэхъаным ишыпкээ пыль.

Чыпэхэр

1. «Зенит» — 46
2. «Краснодар» — 38
3. «Ростов» — 35
4. ЦСКА — 35
5. «Локомотив» — 35
6. «Арсенал» — 28
7. «Урал» — 25
8. «Уфа» — 25
9. «Спартак» — 25
10. «Динамо» — 24
11. «Тамбов» — 22
12. «Ахмат» — 20
13. «Рубин» — 20
14. «Оренбург» — 20
15. «Крылья Советов» — 19
16. «Шахтэ» — 15.

Я 21-рэ зэлукэгъухэр

07.03. 14:00 «Оренбург» — «Арсенал»

07.03. 16:30 «Динамо» — «Тамбов»

08.03. 14:00 «Рубин» — «Кр. Советов»

08.03. 16:30 «Шахтэ» — «Урал»

08.03. 19:00 «Локомотив» — «Ахмат»

09.03. 14:00 «Ростов» — ЦСКА

09.03. 16:30 «Спартак» — «Краснодар»

09.03. 19:00 «Зенит» — «Уфа».

Алэп ишыгъэхэр зэдешэштых, зэлукэгъухэр гъэшэгъон хъущтхэу тэгүгэй. Ауж къинэхэрэм рэхьат яэп, ашшээрэ купым къыхээвийнхэмкээ гумэкыгьо хэфагъэхэр команди 6-м къышыкээрэп.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫЛЬ Нурбий.

Зэхэзыщагъэр
ыкы къыдэзыгъэхъирэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкэ Иофхэмкээ, Иэлкыб къэралхэм ашы-пэзурэ тильэпкээгъухэм адьрялэ зэхъынгъэхъэмкээ ыкы къэбар жуугъэм иамалхэмкээ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшийэр:
385000,
къ. Мыекуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм къаихырэр А4-кіэ заджэхэрэ тхъапхэу зипчагъэкээ 5-м емыхъухэрэр ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлтээ, шрифтыр 12-м нахь цыкунэу щытэп. Мы шапхэхэм адимыштэрэ тхъгъэхэр редакцием зэлгээжъэжъы. E-mail: adygvoice@mail.ru

Зышаушыхъятыгъэр:
Урысы Федерацием хэхүтийн Иофхэмкээ, телефон-радиокъэтынхэмкээ ыкы зэлэй-Иэсэкыяамалхэмкээ и Министерствэ и Темир-Кавказ Чыпэлэгъорышил, зэраушыхъятыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зышаухытыгъэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Зэклэмкэи
пчагъэр
4876
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 368

Хэхүтийн узыгъэхэнэу щыт уахтэр Сыхытэр 18:00
Зышаухытыгъэхэнэу щыт уахтэр Сыхытэр 18:00

Редактор
шхъяаэр
Дэрбэ Т. И.
Редактор шхъяаэм игуадзэр
Мэцлэхтэо С. А.

Пшэдэгъыжъы зыхыгырэ секретарыр
Хъурмэ
Х. Х.